

Weilanden uit de jar

De noodklok luidt al enige tijd: meer biodiversiteit moet er komen in de Nederlandse weilanden. En er komt beweging. Het begrip ‘natuurinclusieve landbouw’ veroverd in sneltreinvaart de politiek, de supermarkt en het boerenerf. Wat betekent dit voor de hoogproductieve Nederlandse graspercelen? Zetten we de klok willens en wetens terug naar de jaren vijftig van de vorige eeuw?

TEKST JELLE FEENSTRA

Roel van Buuren is een jonge melkveehouder in Maasland. Na de hogere agrarische landbouwschool in Dronten stond hij voor een fundamentele keuze. Of hij ging voor groot, efficiënt en hoogproductief. Of hij ging het compleet anders doen, anders dan alles wat hij had geleerd. Van Buuren besloot tot het laatste. Hij koos voor jerseykoeien, die in een soort luxe tent jaarrond buiten leven. Ze kalveren af in het voorjaar, als het gras op z'n best is. Zijn grasland staat vol met klavers en andere kruiden. In alle facetten van het bedrijf zoekt hij aansluiting bij de natuur. Van Buuren ontvangt biologische prijzen en heeft weinig kosten. Vogels, bijen en bloemen keren langzaam terug op de percelen. En daarmee keert ook de waardering van de omgeving langzaam terug.

Kantelend landschap

Het verhaal van Roel van Buuren is het verhaal dat aan steeds meer boerenkeukentafels in Nederland gaat leven. Jonge melkveehouders kiezen niet automatisch meer voor groei en schaal-

vergroting. Ze zien een veranderende maatschappij, die bewuster kijkt naar voedselproductie en landschapsbeheer. Her en der in den lande gooien melkveehouders het roer om. De aanzwellende kritiek van de maatschappij op grasmonocultuur, gebrek aan biodiversiteit en weilanden zonder koeien doet zijn werk. Overheden duwen dwingend richting grondgebonden melkveehouderij, met weidende koeien, hogere waterpeilen, kruidenrijk gras, vogels en minder gesleep van voer en mest. De markt begint al serieus te vragen om melk en vlees met weinig kilometers, geproduceerd in een romantisch landschap.

Omslag Albert Heijn

‘Wij zien politieke partijen als GroenLinks en de Partij voor de Dieren niet als bedreiging, maar als een kans. Hun achterban heeft hoge inkomens’, zegt melkveehouder Hessel Jan Sinnige, een van de nieuwe generatie ondernemers. Ook hij gooide het roer op zijn bedrijf met 175 melkkoeien rigoureuus om. In het Friese Damwoude verdient hij inmiddels een prima boter-

en vijftig komen terug

ham met de verkoop van natuurinclusieve melk en streekvlees. Dat de beweging groter wordt, wordt onderstreept door de overeenkomst die Albert Heijn sloot met zuivelverwerker Royal A-ware. De Zaanse grootgrutter wil kaas, melk en yoghurt van eigen huismerk alleen nog maken van melk afkomstig uit een landschap met kruiden, weidende koeien en weidevogels. De supermarktketen gaat daarin behoorlijk ver. Behalve de koeien moet ook het jongvee weiden, het voer moet voor ten minste 80 procent uit gras bestaan, op de percelen mag voornamelijk kruidenrijk gras staan en er geldt een verbod op omploegen van de bodem, zodat de CO₂ goed bewaard blijft in de bodem. 'Ik zag een zekere mate van kanteling van "groot, exportgericht en we moeten de wereld voeden" naar "klein, natuurlijk, authentiek en streekgebonden" wel aankomen, maar had eerlijk gezegd niet verwacht dat er in korte tijd zoveel dynamiek zou komen', zegt Wiebren van Stralen, projectleider bij het Living Lab Fryslân. Dit is een project dat de Friese landbouw wil hervormen naar een meer natuurinclusieve manier van boeren. Living Lab komt voort uit het burgerinitiatief Kening fan de Greide, dat de achteruitgang van de gruttostand aangreep om een stevige discussie over de kwaliteit van het Friese

landschap op de agenda te krijgen. Die missie is geslaagd. In de nieuwe Friese landbouwvisie staat dat alle melkveehouders in 2025 natuurinclusief moeten boeren.

Van Stralen constateert dat deze beweging net zo goed in andere provincies volop gaande is. 'Landelijke en provinciale overheden sturen op een melkveesector die grondgebonden en circulair is, bijdraagt aan herstel van biodiversiteit en maatschappelijk draagvlak heeft.' Hij ziet dat in Duitsland iets soortgelijks aan de gang is en is ervan overtuigd dat de Europese inkomenssteun zich na 2020 nadrukkelijker richt op biodiversiteit en behoud en herstel van oude landschappelijke waarden.

Terug naar de jaren vijftig

Wat betekent deze ontwikkeling voor het graslandgebruik in Nederland? Zetten we de klok zestig, zeventig jaar terug? Cor Kwakernaak doceerde decennialang alle aspecten van grasgroei aan Hogeschool Van Hall Larenstein. Hij zoekt het goede van beide werelden en pleit voor een scheiding in hoog- en laagproductief grasland. 'Volledig omschakelen naar extensief graslandbeheer is voor weinig melkveebedrijven weggelegd. Dan dalen de inkomsten te veel. We moeten het voor de bulk

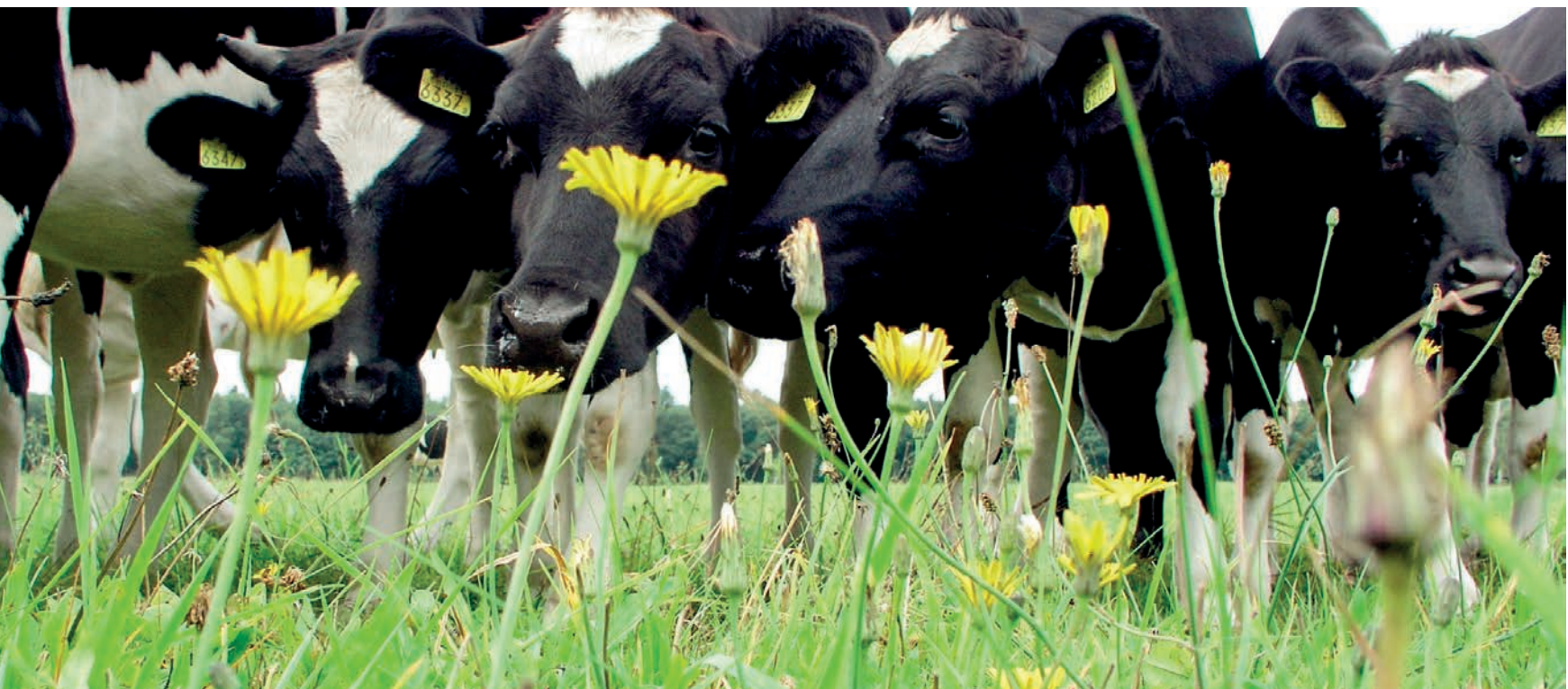

Wat is natuurinclusieve landbouw?

Natuurinclusieve landbouw is volgens Wageningen Universiteit en Louis Bolk Instituut een vorm van duurzame landbouw die uitgaat van een veerkrachtig voedsel- én ecosysteem.

De boer maakt optimaal gebruik van de natuurlijke omgeving en integreert deze in de bedrijfsvoering. Zo draagt natuurinclusieve landbouw actief bij aan de kwaliteit van de

natuurlijke omgeving. Natuurinclusieve landbouw produceert voedsel binnen de grenzen van natuur, milieu en leefomgeving en bevordert de biodiversiteit.

van de bedrijven zoeken in de combinatie. Namelijk door van de vruchtbare delen van een bedrijf veel en hoogwaardig ruwvoer te halen en op de minder vruchtbare delen het vezelrijke graskruidenhooi te oogsten. Denk aan perceelranden, slootkanten, “overhoekjes” en extensieve percelen, die toch al niet of minder worden bemest.’

Volgens Kwakernaak kan er op het gebied van biodiversiteit en natuurinclusieve landbouw een geweldige slag worden gemaakt als elk melkveebedrijf minimaal 10 procent van zijn minder rendabele bedrijfsoppervlakte zo invult. ‘Op deze wijze blijft de opbrengstderiving van gras en melkproductie beperkt.’ Commercieel manager Jos Groot Koerkamp van graszaadleverancier Limagrain ziet de groeiende vraag naar biodiversiteit en natuurinclusieve landbouw terugkomen in de verkoopcijfers van kruidenrijke mengsels. ‘Vanaf 2013 steeg de verkoop in akkerrandenmengsels elk jaar met circa 50 procent. De omzet van kruidenrijk grasland voor melkveehouders steeg sinds dat jaar jaarlijks met zo’n 30 procent. Die ontwikkeling zet door.’

Groot Koerkamp onderschrijft de mening van Kwakernaak.

Drie verdienmodellen natuurinclusief

Projectleider Wiebren van Stralen van Living Lab Fryslân onderscheidt drie hoofdlijnen voor een verdienmodel voor natuurinclusieve landbouw. De eerste is opereren op een nichemarkt, via verkoop van exclusieve, regionale, melk- en vleesproducten uit kruidenrijk grasland. Afnemers zijn bijvoorbeeld restaurants, bedrijfskantines en verzorgingshuizen of boerderijwinkels. ‘Ik ken bedrijven die hiermee een melkprijs realiseren van boven de euro per kilo melk en het vlees

voor anderhalf keer de winkelprijs verkopen.’ De tweede stroming is aansluiten bij een vanuit de zuivelfabriek georganiseerde melkstroom. CZ Rouveen is daar met Red de Rijke Weide-kaas van Henk Pellenboer uit Mastenbroek of de biologische jersey melk van boer Bartele Holtrop uit Rotstergaast een voorbeeld van. Het initiatief van A-ware, dat natuurinclusieve melk gaat leveren aan Albert Heijn, is hiervan ook een voorbeeld. Van Stralen: ‘Een meerprijs van 5 cent per

kilo melk is nodig om een grote groep boeren echt in beweging te krijgen. Maar de 3 cent die nu wordt geboden, is al een flinke stap in de goede richting.’

Tot slot zijn er de boeren die tegen vergoeding met hun vee natuurgebieden beheren of iets doen aan waterberging en natuuronderhoud voor deze organisaties. Al dan niet gecombineerd met vermarkting van hun producten. De Balloohoeve in Assen is een voorbeeld van zo’n verdienmodel.